

Foto: SeNor

Helgelandregionen

En mulighetsstudie frem mot 2035

Menon-publikasjon nr. 76/2021

Foto: Jan Inge Larsen/Dagstur Helgeland

Samfunnsutvikling på et samlet Helgeland

Vi vet det. Og du vet det: Det er mye som er bra på Helgeland. Men vi vet også at regionen har uforløst potensial. Alle vet det ut fra sitt ståsted, kunnskap og erfaring. Ingen har hele bildet, men med litt mer felles kunnskap og oppfatning er det lettere å trekke i samme retning. Vi ønsker å ta ett til på veien for å få til vekst på Helgeland.

I forkant av årets Drivkraftkonferanse satte Lokalkbanken seg akkurat det målet: La oss være konkrete og forsøke å gi et bilde av mulighetene på et samlet Helgeland. Derfor kontaktet vi Norges sterkeste miljø på økonomiske problemstillinger og samfunnsanalyser, Menon Economics. De har laget en studie som viser potensialet vi har de kommende 15 årene med utgangspunkt i de naturgitte fortrinn og den kompetansen helgelendingene har. Hvis vi skal lykkes, må vi ha en sterk og samordna vilje til å satse både i næringsliv og offentlig sektor på tvers av kommunegrenser og politiske skillelinjer.

Gled deg til rapporten, som du finner i sin helhet på sbh.no/bedrift. Du finner et utdrag på stolsetet ditt. Du er varmt velkommen til å få inspirasjon til å ta grep, eller kontakte oss eller andre som vil bidra til vekst på Helgeland. Sammen med en nåtidsanalyse av hvordan næringslivet på Helgeland går, vil vi vite enda mer enn vi allerede visste etter denne dagen.

Den neste store bolken på konferansen er industriutvikling. Kraftforedlende industri og våre naturressurser har vært og kommer til å være viktig for å skape en bærekraftig framtid i verden og på Helgeland. I år er det dessuten valg, og vi har vært så heldige å få representanter fra både næringsliv og politikk for å gi av sin kunnskap, men vi har også utfordret politikerne til å fortelle hvilke politiske ambisjoner de har for vår region. Vi har også et ønske om å bli sett utenfra, men like fullt med nordnorske øyne, og det hjelper politisk redaktør i Nordlys oss med.

Men vi skal også ha det sosialt. Det er kanskje det vi tenker mest på når vi kaller denne konferansen for Helgelands viktigste næringskonferanse: Vi må møtes. Vi må samarbeide. Vi må utvikle kunnskap og kompetanse. Og vi må leve og bo i en region hvor vi trives i lag. Lokalkbankens visjon er å være en drivkraft for vekst. Det er vårt bidrag. Og du har ditt viktige bidrag. Sammen skaper vi framtidens Helgeland. Et samlet Helgeland. Sammen vet vi mer.

Hilsen alle oss i Lokalkbanken
SpareBank 1 Helgeland

Hva er en mulighetsstudie?

Tanken bak å utforme en mulighetsstudie er å ikke la seg begrense av et stort antall mulige hindre og beskrankninger i økonomien og samfunnet for øvrig som avgrenser synet på vekstmulighetene i en region. Vi i Menon Economics ser stor verdi for lokalsamfunn og regioner ved å gjennomføre mulighetsstudier som frir seg fra mange føringer og begrensninger.

Samtidig kan en slik øvelse bli useriøs dersom en lar fantasien løpe fritt med hensyn til den økonomiske utviklingen. Det er derfor viktig å slippe litt løs på de begrensende betraktningene, men samtidig ivareta relevans og riktige proporsjoner i framtidsvurderingene.

Studien ser på mulighetsrommet frem mot 2035, 15 år frem i tid. For denne typen analyse er det ikke noen fasit på korrekt tidsperiode. Vi har valgt 2035 da det er tilstrekkelig langt frem i tid for at strukturelle endringer i næringslivet kan finne sted, men ikke lengre enn at de aller fleste av oss fortsatt er i arbeid. Også mange bedrifter har forretningsstrategier som strekker seg så langt frem i tid, ikke minst de næringene som hviler på store investeringer og bruk av naturressurser.

Foto: Getty Images

2035: Mer enn 9000 nye arbeidsplasser og nær 40 milliarder i økt omsetning.

Det er et enormt potensial i næringslivet på Helgeland. Regionen har en kombinasjon av naturgitte fortrinn og kompetanse som er bygd opp gjennom mange år i viktige hjørnesteins-bedrifter. Dette danner et svært godt utgangspunkt for videre vekst.

Fremoverlente bedrifter som satser på forskning og utvikling og som er tidlig ute med å tilpasse endringene som følger av særlig det grønne skiftet og den pågående digitaliseringen vil kunne bidra til ytterlig vekst i regionen i årene fremover.

Dersom potensialet for sjømat-, reiselivs- og kraftforedlende industri realiseres frem mot 2035 vil det kunne føre til en økning i antall sysselsatt på over 9000. Det er en økning på 25 prosent i forhold til dagens nivå.

I tillegg til dette ligger det et stort vekstpotensial i teknologibedrifter og i mineralnæringen.

Videre vil disse arbeidsplassene skape ringvirkninger lokalt som øker sysselsettingen ytterligere.

Å utløse Helgelands mulighetsrom forutsetter sterk og samordnet vilje til å satse hardt i både næringsliv og offentlig sektor. Det offentlige må legge til rette gjennom et bedre samarbeid i regionen og investeringer i essensielle infrastrukturtiltak.

Det blir ingen vekst uten flere folk med kompetanse. Det kreves økt bostedsattraktivitet. Kommunene må jobbe tett med næringsliv og eiendomsinvestorer for å sikre tilstrekkelig med egnede boliger (både eie og leie).

Helgeland

Foto: Cassandra K. Skjæret

Om befolkningsnedgangen i de minste kommunene bremses vil regionen styrkes.

70 prosent av innbyggerne på Helgeland bor i bykommunene Alstahaug, Brønnøy, Rana og Vefsn.

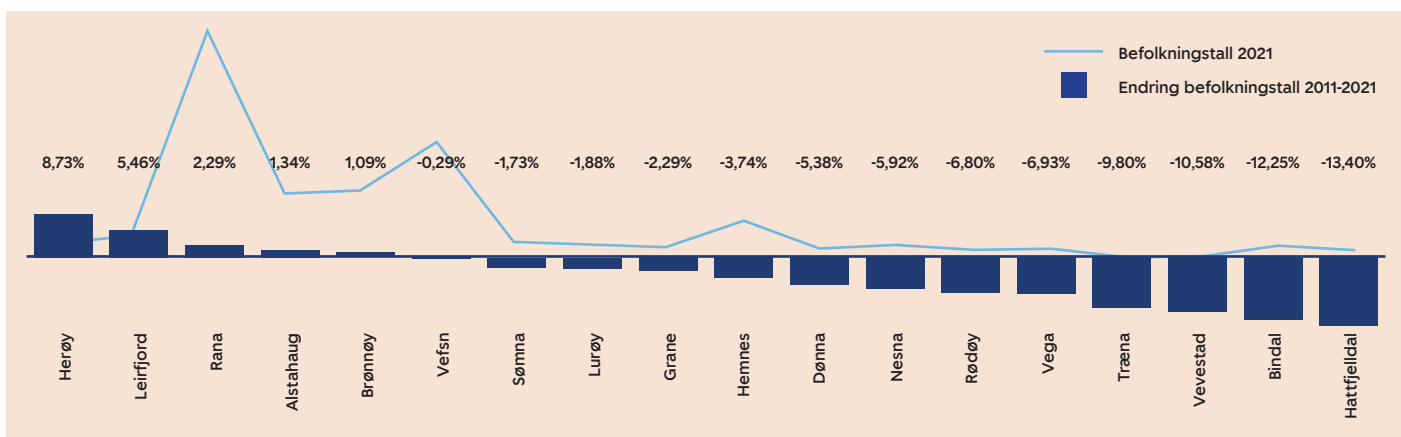
13 av 18 kommuner har hatt en negativ utvikling i antall innbyggere de seneste 10 årene.

Veksten har vært høyest i Herøy og Leirfjord over hele perioden. Her har innbyggertallet økt med

henholdsvis 144 og 118, mens det i Rana har økt med over 580 mennesker i perioden.

Hattfjelldal og Bindal har på sin side opplevd en nedgang på nær 200 innbyggere i hver kommune.

Herøy kommune startet i 2007 en langsiktig plan om å øke befolkningen gjennom økt attraktivitet. Dette bestod blant annet av å tilrettelegge for boligbygging, samferdsel og tilby et godt kulturtilbud. Det kan se ut som at disse tiltakene har gitt resultater i form av økt bosetting over tid.

Bygg og anlegg og handelsnæringen sysselsetter nær halvparten, men reiselivsnæringen har skapt flest nye arbeidsplasser de siste 10 årene.

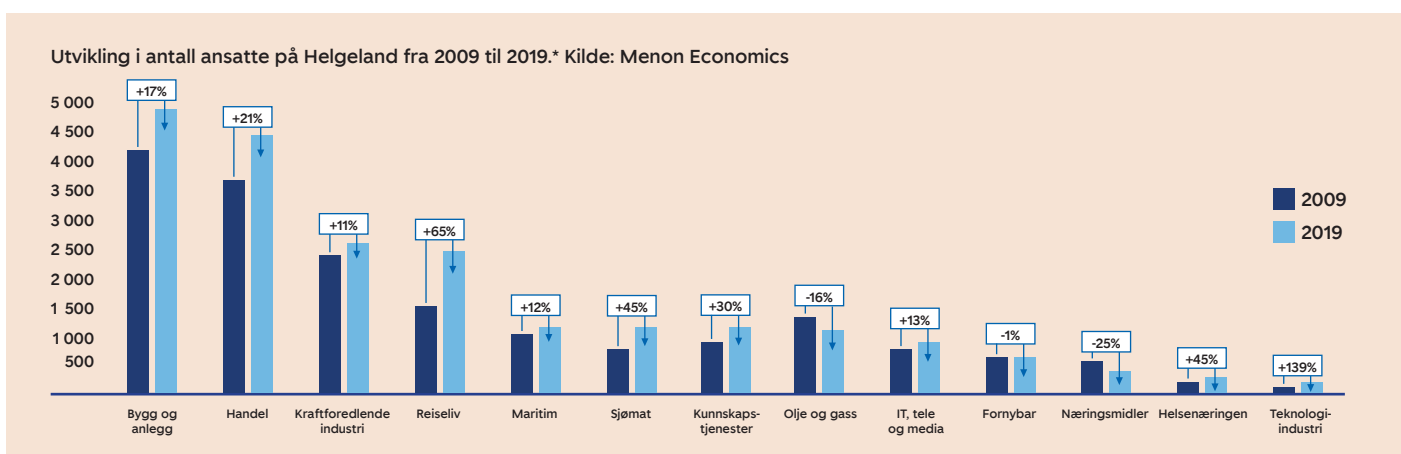
De fleste næringene kan vise til en vekst i antall sysselsatte i tiårsperioden fra 2009 til 2019. Klart sterkest har veksten vært innenfor teknologi og industri, men her er det fortsatt et begrenset antall sysselsatte. Reiselivsnæringen og sjømat kan også vise til sterk vekst.

Til tross for noe svakere vekst er det fortsatt bygg

og anlegg samt handelsnæringen som er de to næringene som i 2019 står for flest arbeidsplasser på Helgeland. Nær halvparten av alle sysselsatte i privat sektor på Helgeland jobber innenfor bygg og anlegg og handelsnæringen.

Ser vi nærmere på hvilke bedrifter som er de største arbeidsgiverne er flere av disse tradisjonelle industribedrifter som Alcoa, Celsa og Rana Gruber.

Siden 2009 har det også forsvunnet flere arbeidsplasser i regionen. Disse har særlig vært knyttet opp mot olje og gassindustrien og innenfor næringsmidler.

Viktig å jobbe målrettet for å beholde og tiltrekke seg flere unge og høyt utdannede

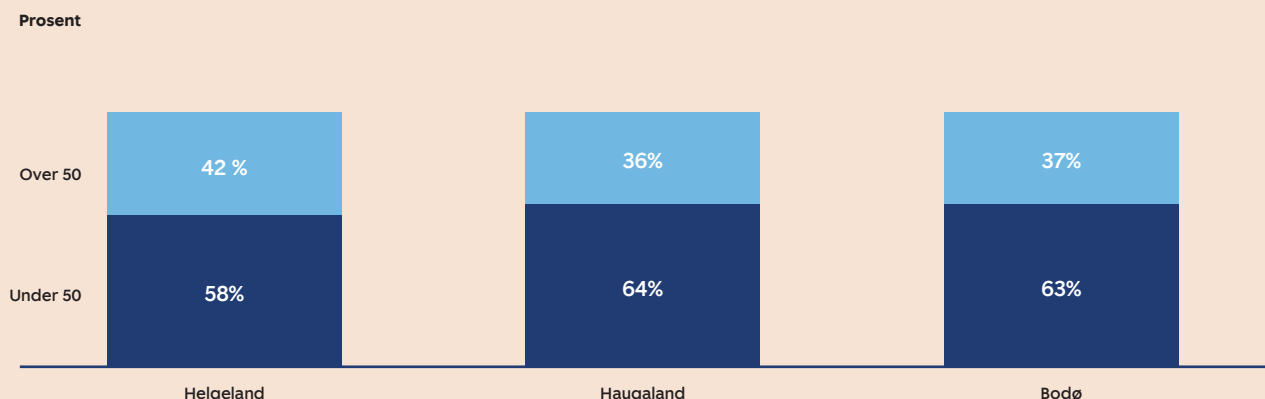
Helgeland har en lavere andel innbyggere under 50 år enn Bodø og Haugaland. Kun 58 prosent av befolkningen. Til sammenligning er andelen henholdsvis 63 og 64 prosent i Bodø og Haugaland.

Andelen av befolkningen med kun grunnskole-videregåendeutdanning er lik på Helgeland som Haugaland, men en del høyere enn hva tilfellet er i Bodø.

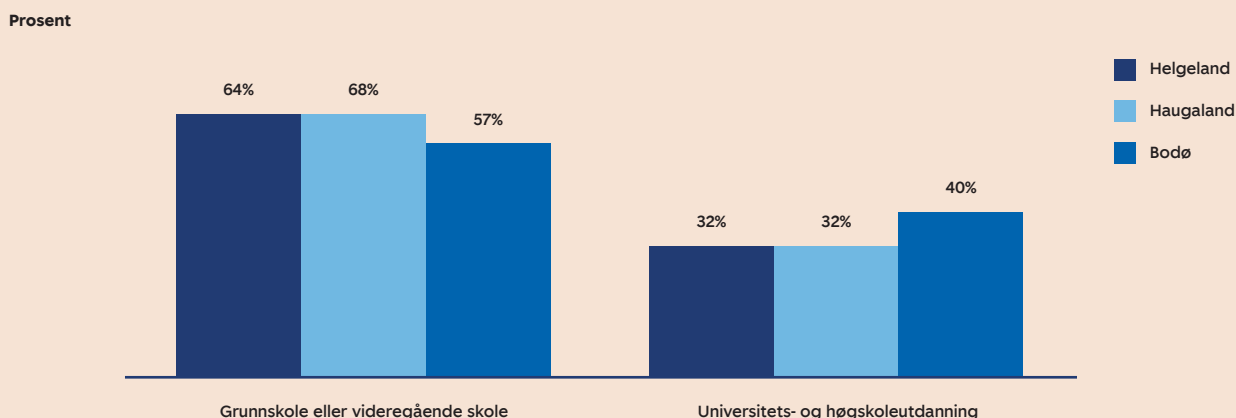
Andelen innbyggere under 50 år i regionen kombinert med at det er færre med universitets- og høyskoleutdanning tyder på at regionen har utfordringer med å tiltrekke seg og beholde unge og høyt utdannende innbyggere.

Det vil også kunne gjøre det mer attraktivt for nye næringslivsaktører å vurdere en etablering i Bodø-regionen fremover på Helgeland. Dette er en situasjon som det må jobbes med i årene fremover, nettopp for å unngå å tape i en konkurranse mot Bodø.

Andelen av innbyggere fordelt på ulike aldersgrupper, bostedsregistrerte adresser. 2020. Kilde: SSB

Utdanningsnivå som andel av befolkning på Helgeland og i referanseregioner, 2020.* Kilde: SSB

* Kategorien uoppgitt utdanning er ekskludert. Derfor summerer ikke tallene for hver region til 100 prosent.

2035: Næringene med størst potensial

Sjømatnæringen

Tredobling av produksjon i havbruk innen 2035, med god vekst i hele verdikjeden.

Fram mot 2035 vil verdens etterspørsel etter fisk som mat øke kraftig (5 prosent årlig). I takt med at folk i store deler av verden blir rikere, vil de i stigende grad etterspørre sjømat som en kilde til høykvalitetsprotein. Fisk er også bedre for helsen enn andre proteinkilder. Effekten forsterkes av at sjømat er en av de proteinkildene som har det laveste karbonfotavtrykk.

Hva gir store muligheter fremover for oppdrett på Helgeland?

- Vi ser et kraftig vekstpotensial i alle ledd av verdikjeden frem mot 2035.
- Store sjøarealer og ledige lokaliteter gir rom for regulær vekst. Dette kombinert med gode vekst- og miljøvilkår skaper et stort potensial.
- Nye merdekonsepter for oppdrett på eksponerte lokaliteter (bølgehøyde opp til 8 meter - ikke åpent hav) gir enorme vekstmuligheter langs Helgelandskysten i ytre deler av øyriket. Klart størst potensial av alle landets regioner. Mulighetene krever at staten etablerer regulering for produksjon på disse lokalitetene. De er på vei.
- Mye av veksten i næringen fremover vil komme i lukkede og semilukkede anlegg i fjordene. Her har Helgeland allerede etablerte produksjonsmiljøer (AquaFuture og Atalantis Seafarm) og et velegnet fjordsystem for denne typen aktivitet. Mulighetene krever at myndighetene innfører rimeligere tillatelser for denne typen miljøvennlig produksjon.
- Potensial for mye landbasert oppdrett, men her er ikke konkurransefortrinnene like store på grunn av topografi og klima.
- Stort potensial for utvikling av sterkere kunnskapsmiljøer gjennom vekst i FoU-selskaper som Letsea og Gifas. Slike miljøer styrkes også gjennom utviklingsprosjektene i regionene: AkvaFuture, Spider Cage (Nova Sea) og Atlantis Seafarm er gode eksempler.

Potensial for sjømatnæringen frem mot 2035

+ 1000 arbeidsplasser
(nær dobling)

+ 16 milliarder i omsetning

- Langt høyere produksjon av smolt og settefisk på land i nærhet av prosessindustri (Mo i Rana, Mosjøen) som gir tilgang på oppvarmet vann. Sikrer sirkulærøkonomi gjennom verdikjeden.
- Potensial for økt slakteriaktivitet og videreforedling på blant annet Herøy og Lurøy. Dette krever bedre infrastruktur og fastlandsforbindelse fra Herøy/Dønna til Sandnessjøen. Lastebilene må komme raskere, tryggere og rimeligere frem til markedet.
- Potensial for langt større produksjon av skjell, hvitfisk-oppdrett og tang, tare og alginater. Dette krever at bedrifter satser på nye arter og driftsformer.

Kraftforedlende industri

>5000 arbeidsplasser innen 2035

Produktene som kommer fra den kraftforedlende industrien møter stabilt voksende etterspørsel i verdensmarkedet. Det grønne skiftet vil ikke bare føre til helt ny industri, men også forbedring av den industrien som allerede eksisterer når den innlemmes i et sirkulærøkonomisk kretsløp.

Mulighetene for Helgelandsindustrien i fremtiden:

- Vekst fra allerede eksisterende industri er forventet - produksjonsøkning fra aluminiumsverk og stålverk, i tillegg til økt produksjon av jernmalm er under implementering.
- Utbygging av testanlegg for karbonfangst kommer til å være igangsatt om få år. Utvikling av teknologi for utnyttelse av fanget karbondioksid til produksjon av metanol og andre «e-fuels» gjøres av Elkem, Thyssenkrupp og Mo Industrial e-Fuels.
- Industri- og næringsparkene på Helgeland er spesielt godt egnet til å utvikle grønn industri med hydrogen som innsatsfaktor. Samarbeidet mellom Statkraft og Celsa om grønn stålproduksjon er bare begynnelsen på dette. Hydrogen kan inngå som bestanddel i en rekke kjemiske prosesser for å gjøre disse miljøvennlige.
- Fjellet på Helgeland er rikt på mineraler, også «rare earth minerals», som trengs i all slags moderne teknologi.
- Freyr har planer som strekker seg langt utover de 1500 ansatte som skal inn i første runde.
- Bergen Carbon Solutions (BCS) har inngått intensjonsavtale med Mosjøen og Omegn Næringsselskap om bygging av et produksjonsanlegg for karbonnanofiber (CNF). Denne virksomheten blir en del av CNF Arena – en forsknings- og utviklingsinstitusjon

Potensial for den kraftforedlende industrien frem mot 2035

+ 5000 arbeidsplasser

+ 19 milliarder i omsetning

innenfor materialvitenskap. BCS har allerede en intensjonsavtale med Alcoa vedrøre utnyttelse av karbon.

- Med billig strøm fra ren vind- og vannkraft fremstår Helgeland som svært godt egnet til opprettelse av datasentre. Med statlige aktører som Brønnøysundregistrene og Nasjonalbiblioteket, og private aktører som Bitfury, er Helgeland godt posisjonert til å bli en data- og digitaliseringsklynge.

Reiselivsnæringen

Firedobling av turismen innen 2035

Reiselivsnæringen på Helgeland har et enormt potensial for utvikling og vekst frem mot 2035.

I 2035 kan omsetningen firedobles fra dagens nivå og antallet arbeidsplasser tredobles til ca 4500.

Næringen sysselsetter ca 1500 personer i regionen i dag (2019). Den omsetter for drøye 1 milliard kroner. Da holder vi transportsektoren utenfor.

Reiselivsnæringen er liten sammenlignet med hva vi finner i regionen lengst nord i fylket: Lofoten/Vesterålen og Senja.

De siste ni årene hadde den samme veksttakten på 6 prosent årlig.

Helgeland har like stort potensial for utvikling av reiseliv som Lofoten, men må profilere regionen annerledes.

Dette krever at:

- Hele regionen tas i bruk
- Det utvikles tydelige og godt sammensatte opplevelsespakker
- Overnattingskapasiteten økes markant. Det blir langt enklere å forflytte seg rundt i regionen.

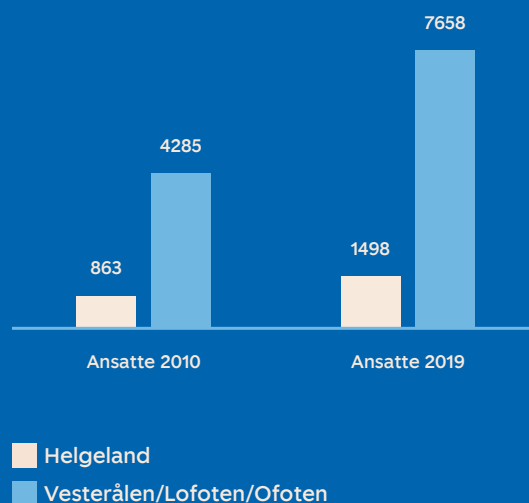
Potensial for reiselivsnæringen frem mot 2035

+ 3000 arbeidsplasser

+ 3,5 milliarder i økt omsetning

Stort potensial også i andre viktige næringer

Flere teknologiselskaper i startgropen med stort potensial

EVERY Card Service er det klart største IT-selskapet i dag målt i omsetning og antall ansatte på Helgeland med sine nær 300 ansatte og omsetning på i underkant av en halv milliard kroner i 2019.

Samtidig er det flere spennende initiativ på gang på Helgeland hvor det jobbes med produkter og tjenester som har stort potensial i årene fremover.

The Coring Company har vi allerede nevnt i forbindelse med mineralnæringen, men selskapet hører vel så mye hjemme i kategorien med andre teknologiselskaper. Selskapet digitaliserer og optimaliserer geologiske undersøkelser.

Et annet spennende selskap er Tag Sensors

som utvikler sensorer som overvåker temperatur- endringer. I 2020 ble AlumatIQ etablert og selskapet skal utvikle en anodeskifterobot som skal bidra til mer kostnadseffektiv, miljøvennlig og sikrere produksjon av aluminium. Et av selskapene som står bak AlumatIQ er leverandørbedriften Avanti Engineering som har sine røtter innenfor elektro og automasjon, men som de siste årene har satset også på robotikk og 3D-rekonstruksjon.

Helgeland har også flere offentlige aktører som Nasjonalbiblioteket, Brønnøysundregistrene og Statens innkrevingssentral, som har vært viktige bidragsyttere i å digitalisere offentlig sektor.

Om en eller flere av selskapene på Helgeland lykkes med å ta en større global posisjon innenfor sitt segment er det liten tvil om at potensialet for økt verdiskaping og økt sysselsetting er stort også på dette området.

Foto: Jan Inge Larsen/Dagstur Helgeland

Takk

Takk til alle som hver dag bidrar til å være en drivkraft for vekst. Lokalbankens rolle er å muliggjøre den kapasiteten som finnes i alle helgelendinger. Drivkreftene finnes i hver kommune, hvert tettsted og hver by på Helgeland.

En ekstra takk til alle som har bidratt til denne studien, både de som har hjulpet oss å få fram gode respondenter og respondentene selv. Og ikke minst til alle fra næringslivet som stiller seg til disposisjon og bidrar til å dra debatten om framtidens Helgeland på denne dagen og videre framover.

En drivkraft for vekst på Helgeland